

Inhoud

Hoofdstuk 1	Heeft het leven zin?	4
Hoofdstuk 2	Wie is de mens?	18
Hoofdstuk 3	Inleiding ethiek	34
Hoofdstuk 4	Geweld	52
Hoofdstuk 5	Social Media en de digitale wereld	64
Hoofdstuk 6	Genetische manipulatie bij mensen	80
Hoofdstuk 7	Euthanasie	96
Hoofdstuk 8	Bedrijfsethiek	110
Hoofdstuk 9	Reclame	128

1 Heeft het leven zin?

- Paragraaf 1 Inleiding 5
- Paragraaf 2 De zin van het leven 5
- Paragraaf 3 Waarom zoeken mensen naar zin? 8
- Paragraaf 4 Wanneer stellen mensen de vraag naar zin? 9
- Paragraaf 5 Zingeving: een basis in jezelf en de directe omgeving 11
- Paragraaf 6 Verdiepingsstof: cultuur als hulpmiddel bij zingeving 12
- Paragraaf 7 Antwoorden op de vraag naar zin 14

Zin is het zoeken naar zin Zin genieten van de kleine dingen Zin is iets betekenen voor anderen Zin is geloven in god Zin heeft te maken met uitdagingen Zin is te vinden in de natuur Zin is het zoeken naar zin Zin en onze levensverhalen Zin heeft te maken met uitdagingen Zin is: betekenis geven Zin is genoeg nemen met wat je hebt Zin is genieten zonder moeilijk te doen En als je geen zin hebt dan maak je maar zin!

Paragraaf 1 Inleiding

1 Els van Walsdorp

Wat zou het leven zijn zonder mijn vrienden en zonder muziek?

2 Fedor Tilmant

Gisteren even in de put gezeten. Zag het niet meer zitten. Nu weer beter.

3 Marianne Vos

Weer wereldkampioen! Waarom heb ik zoveel succes? Ik weet het niet! Ik dank onze lieve Heer.

4 Rien Henkman

Piekeren over het leven en zingeving maakt niet gelukkig!

Deze tweets bevatten uitspraken van Nederlanders over zingeving. Het zijn antwoorden op de vraag: heeft het leven zin? Dit hoofdstuk gaat over de zinvraag. Het is een vraag die de moeite waard is. Het is misschien wel de belangrijkste vraag die we ons kunnen stellen: *de vraag der vragen*. De zinvraag raakt namelijk het fundament van ons bestaan. Zonder een positief antwoord op deze vraag lijkt het leven niet echt de moeite waard.

Opzet van dit hoofdstuk

In dit hoofdstuk komen de volgende zaken aan de orde:

- de betekenis en de kenmerken van het begrip 'zinbeleving' (par. 2);
- het onderscheid tussen alledaagse en existentiële zin (par. 2);
- de redenen waarom mensen naar zin zoeken in hun leven (par. 3);

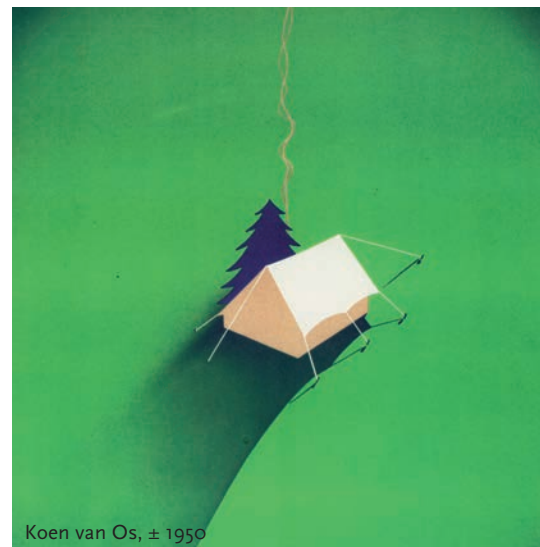
- momenten waarop mensen nadrukkelijk zoeken naar antwoorden op zinvragen (par. 4);
- de basis in jezelf en de directe omgeving voor zingeving (par. 5);
- de cultuur die de mens helpt om zin te ervaren in het leven (verdiepingsstof, par. 6);
- antwoorden op de vraag naar zin (par. 7).

VRAGEN EN OPDRACHTEN

1. Geef in eigen woorden de vier tweets met uitspraken over zingeving weer.
2. De zinvraag is 'de vraag der vragen'. Leg dit in eigen woorden uit.

Z-OPDRACHT

- 3a. Ga zelf op onderzoek uit op Twitter naar opvallende uitspraken over zingeving. Schrijf er vier op.
- b. Geef bij elke uitspraak aan waarom jij het een opvallende uitspraak vindt.

Paragraaf 2 De zin van het leven

Medemens in nood helpen

Ik zit in het laatste jaar van het VWO. Alles is er dit jaar op gericht om gemiddeld een acht te halen voor mijn examenvakken. Dan hoef ik niet te loten en kan ik geneeskunde gaan studeren. Het is altijd mijn droom geweest om dokter te worden. Ik wil andere mensen helpen. Dienstbaar zijn aan anderen vind ik belangrijk. Met mijn studie heb ik eigenlijk maar één doel: arts worden bij Artsen zonder Grenzen. Zij bieden medische hulp aan slachtoffers van rampen, oorlogen en epidemieën. Ik heb heel veel zin om mij in te zetten voor een dergelijke organisatie.

Henk-Jan van Tuil

Zinbeleving

Wat is zin? Wanneer vinden we een bepaalde activiteit zinvol? Wanneer hebben we het gevoel dat we een 'zinvol leven' leiden en wanneer valt de zin in ons leven weg?

Het woord 'zin' kan op verschillende manieren gebruikt worden:

- als aanduiding voor een aantal woorden die samen een bepaalde betekenis hebben (de *grammaticale zin*);
- als aanduiding van de *zintuigen* die de mens heeft. Denk aan de uitdrukking: 'de mens beschikt over vijf zinnen.' Zintuigen zijn de instrumenten waarmee de mens de werkelijkheid ervaart: de tastzin, de reuk, het gehoor, de smaak en het zien.
- om aan te geven dat iemand *onvoldoende verstand* heeft of niet of onvoldoende in staat is zijn verstand te gebruiken. We zeggen bijvoorbeeld dat iemand 'zwakzinnig' is.
- om *de manier waarop je iets ziet* te verwoorden. Je zegt bijvoorbeeld: 'Ik ben het met je eens in de zin

6 Hoofdstuk 1 Heeft het leven zin?

van hoe Ajax meestal speelt, maar niet zoals afgelopen zondag tegen Feyenoord.'

- in een overdrachtelijke betekenis voor het woord *mening*. Denk aan de uitdrukking: 'zoveel hoofden zoveel zinnen'.

Het woord *zin* komen we ook tegen in een levensbeschouwelijke betekenis. Centraal daarbij staat de betekenis en de waarde die de mens toekent aan bepaalde gebeurtenissen of ervaringen. We geven een paar voorbeelden:

- 'Ik heb niet het gevoel zinvol bezig te zijn.'
- 'Hij ontleent bijna alle zin in zijn leven aan het maken van muziek met zijn bandje.'
- 'Na het overlijden van haar vriend, zag ze de zin van het leven even niet meer. Ze voelde zich alleen en had moeite de draad weer op te pakken.'

Het woord *zin* gebruiken we in relatie tot alledaagse activiteiten. Het gaat dan om *alledaagse zin*. Denk aan uitspraken als:

- 'Ik heb zin om te dansen.'
- 'Ik heb geen zin om naar school te gaan.'
- 'Die excursie naar dat museum was heel zinnig.'

In deze uitspraken gaat het over zin of onzin van bepaalde handelingen of ideeën: dansen, naar school gaan en een museumbezoek.

Zingeving speelt dus op het niveau van alledaagse activiteiten. Daarnaast kunnen we ook spreken over *existentiële zin*: zingeving op het niveau van ons totale bestaan.

Met andere woorden: de vraag naar zin of onzin kun je ook stellen bij het gehele leven, dus bij alles wat je doet en laat. Je kunt je afvragen:

- 'Wat is de zin van mijn leven?'
- 'Waar doe ik het allemaal voor?'
- 'Vind ik het fijn om te leven?'
- 'Is het leven de moeite waard?'
- 'Waarom ben ik op aarde?'

In de kern heeft het woord *zin* te maken met de vraag of we iets of het leven in zijn geheel de moeite waard vinden. We werken deze basisomschrijving van zin en van zinbeleving nu verder uit aan de hand van een drietal kenmerken:

a. Zinbeleving betekent dat je een bepaalde situatie als waardevol ervaart.

Een zinvolle situatie vertegenwoordigt een of meer belangrijke waarden die je nastreeft. Zo kun je sporten zinvol vinden omdat je daarin waarden als gezondheid, competitie, genot, samenwerking en gezelligheid kunt realiseren. Een waarde nastreven wil ook altijd zeggen dat je een of meer *doelen* wilt bereiken. Bij sport kunnen die doelen zijn: de beste zijn; een gezond lichaam; genieten van het leven; met andere mensen samenwerken.

Wanneer een mens een doel voor ogen heeft, zal hij zich daar ook bij betrokken voelen (*engagement*) en er zich volledig voor inzetten (*commitment*).

b. Zinbeleving betekent dat je je in iets of iemand herkent.

Wanneer je je herkent in iets of iemand, kun je je er ook mee vereenzelvigen (*identificatie*). Anders gezegd: zin beleven wil zeggen dat je een gevoel van *vertrouwdheid* hebt bij iets of iemand. Dat blijkt vooral in situaties die voor jou nieuw zijn. Als jij je niet herkent in die (nieuwe) situatie – of die situatie niet begrijpt – kan dat leiden tot gevoelens van zinloosheid. Een goed voorbeeld is een situatie waarin je slachtoffer bent van geweld. Zo'n ervaring breekt hard in op jouw

Edward Hopper, *Karner in New York*, 1932

